

ניתן לצפות בשיעורים נוספים באתר של
מכון מאיר בכתובת: www.meirtv.co.il

בין אברהם לבלעם

עיון בפרשת השבוע על פי חזקוני

בשלו ולא היה רודף אחר החמדה כלל וזהו ממדת נפש שפלה, שהרי אמר אם מחוט ועד שרוך וגו' הרי לא חפץ במה שראוי לו ומכ"ש שלא היה חפץ מה שאין ראוי לו. והפך זה בבלעם ומפרש במדרש (במ"ד פ"ב) עין רעה וישא את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו בקש להכניס בהם עין הרע, רוח גבוהה מאן ה' לתתי להלוך עמהם רק עם חשובים מכם ולכך בלק הוסיף לשלוח לו שרים נכבדים מאלה ונפש רחבה אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב וכמו שפירש רש"י בפירושו התורה. וכל אלו שלשה מדות רעות נמשכות אחר נפש בלעם שהיה רוכב על האתון והיה בא על אתונו כמו שאמרנו, כי מאחר שהיה לנפשו חבור אל החמריה היה בו כל אלו מדות, ידוע כי החומר דבק בו ההעדר וכמו שהתבאר דבר זה כמה פעמים, ומפני כך היה בו עין הרע שעין הרע דבק בו ההעדר עד שמוציא את הכל מן העולם ולכך נקרא עין הרע, וכן רוח גבוהה מורה על החסרון שהוא שייך אל החמרי, ... וכן מה שהיה נפש בלעם רחבה לקבל ממון אחר היה זה חסרון, כי מי שאינו חסר ומסתפק בעצמו אינו מקבל דבר מאחר שהוא שלם בעצמו, הרי לך ג' מדות אלו כולם מורים על החסרון וההעדר שהוא בחומר דוקא ומפני כי בלעם בא על אתונו מתחבר אל החומר שהוא החומר, היו כל מדותיו שהיה בעל חסרון והעדר, והפך זה מדת אברהם שהיה רוכב על החומר נבדל מן החומר היה שלם בעצמו ולא היה לו חסרון. כי מה שהיה עין טובה הנה היה מסולק ממנו הרע שהוא ההעדר והחסרון, והיה בעל ענוה שבעל הענוה אין בו גבהות שהוא מום וחסרון והיה לו נפש שפלה מסתפק בעצמו, שכל מי שמסתפק בעצמו אינו חסר שאם היה חסר היה חומד ממון אחר: ... והכל נרמז בשם אברהם ובשם בלעם, כי נקרא אברהם שהוא אב המון גוים והאב הוא נותן המציאות שהיה אברהם נותן המציאות אף לאומות ולכך נקרא אב המון גוים, ובלעם הפך זה שהיה בולע עם.

החומר הגופני, ויש שתי כחות המשמשות אל השכל והם כחות גופניות וכבר התבאר זה למעלה, ואין ספק כי אברהם דומה אל השכל לפי שהיה אברהם מקיים כל התורה כולה משכלו, וזה שאמר ושני נעריו עמו ואמר לשני נעריו שבו עם החומר עם הדומה לחומר כי כחות האלו שהם כחות גופניות הם עם הדומה לחומר, וכאשר היה אברהם הולך לעבוד השם יתברך, להקריב את בנו להתגבר על יצרו שהוא בגוף ואז הוא מסלק מאתו החומר וכחות הגוף, ואמר להם שבו לכם פה עם החומר עם הדומה לחומר ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה ונשובה, כי כל זמן שהכחות הגופניות הם עם השכל מעכבים ההשתחויה אל השם יתברך להיות נכנע לפני השם יתברך וכאשר מסלק מאתו החומר עם הכחות אז הולך לעבוד את השם יתברך. ומכל מקום אמר ונשובה אליכם כי לא נעשה האדם נבדל לגמרי, רק הוא עובד השם יתברך ואחר כך חוזר אל צרכו והוא שב אל גופו וכחותיו. ומפני זה נאמר אצל אברהם עמו, כי עמו הוא נאמר על שני דברים שאינם ביחד לגמרי רק שזה עם זה, אבל אתו הוא כמו אותו שלשון זה נאמר כאשר מתחברים שני דברים לגמרי. ... ומפני כי אברהם נבדל מן הכחות החמריות רק שהם עמו כתיב ושני נעריו עמו, אבל בלעם שיש לו חבור אליהם כתיב אתו שהוא לשון חבור לגמרי:

ומפני זה היה אצל אברהם ג' מדות שהם נוטים אל נפש נבדלת, וג' דברים היו בבלעם שהיו מורים על כי נפשו נמשך אחר החמרי כמו שאמרנו שהוא בא על האתון. ואמר עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה מתלמידיו של אברהם אבינו עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה מתלמידיו של בלעם הרשע, ואלו שלשה מדות מצאנו באברהם לשבח, שהרי תמצא עין טובה באברהם במה שהיה מכניס אורחים וגומל חסד וזהו בודאי ממדת עין טובה, ותמצא בו מדת הענוה שהיא רוח נמוכה שאמר ואנכי עפר ואפר, ומדת נפש שפלה כלומר שהיה מסתפק

אבות ה', י"ט ו ודרך חיים

כַּל מִי שֵׁישׁ בְּיָדוֹ שְׁלֹשָׁה דְבָרִים תְּלָלוּ, מִתְּלַמִּידָיו שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ. וּשְׁלֹשָׁה דְבָרִים אַחֲרֵיהֶם, מִתְּלַמִּידָיו שֶׁל בְּלָעָם הָרָשָׁע. עֵינַי טוֹבָה, וְרוּחַ נְמוּכָה, וְנִפְשׁ שְׁפָלָה, מִתְּלַמִּידָיו שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ. עֵינַי רָעָה, וְרוּחַ גְּבוּהָה, וְנִפְשׁ רַחֲבָה, מִתְּלַמִּידָיו שֶׁל בְּלָעָם הָרָשָׁע.

יש לך לדעת ענין אברהם וענין בלעם, יש לך לדעת כי אברהם היה ראש לאומה הישראלית, וכשם שהיה אברהם ראש לאומה הישראלית כך היה בלעם ראש לאומות לפי שהיה נביא לאומות העולם. ומפני כי הראש והעליון יש לו התעלות ביותר שהראש הוא מתעלה על הכל, ולפיכך נמצא שני דברים אצל אברהם ואצל בלעם בשוה, אצל אברהם כתיב (בראשית כ"ב) ויחבוש את חמורו ובבלעם כתיב (במדבר כ"ב) ויחבוש את אתונו, באברהם כתיב ושני נעריו עמו ובבלעם כתיב שני נעריו אתו. וביאור דבר זה כי מחמת שאברהם ראוי לו להתעלות מצד שהוא ראש ואב המון גוים, כתיב אצלו והוא רוכב על החומר כלומר שהוא מתעלה על המדריגה החמרית, אבל הפרש יש בין אברהם ובין בלעם, כי אצל אברהם כתיב חמור שהוא זכר ודבר זה ראה שאין לאברהם צירוף כלל אל המדריגה החמרית רק רוכב עליו ומתעלה עליו ביותר כאשר ראוי לפי מדריגתו, לכך היה החומר זכר כי אין לו שום חבור וצירוף אל זכר וכך היה אברהם נבדל מן המדריגה החמרית רק מתעלה עליו. אבל בלעם היה רוכב על אתונו שהיא נקיבה ואין ספק כי הזכר יש לו חבור אל הנקיבה וכך בלעם היה למדריגתו חבור אל החמרי, וזה אמרם (ע"ז ד' ע"ב) בלעם בא על אתונו ... כי אברהם היה נבדל מן החמרי, אבל בלעם היה מתחבר אל החומר ולפיכך אמרו שבא על אתונו כאשר היה לבלעם חבור אל אתונו:

ויש לך להבין כי מצד זה היה אברהם וכן בלעם דומה אל האדם, כי האדם הזה השכל שיש לו הוא רוכב על